

Стратегија еластичног и селективног војног ангажовања Сједињених Америчких Држава

УДК 355.02(73)

Др Тодор Мирковић

У уводном делу аутор се кратко осврнуо на промене у америчкој војној стратегији у периоду после „хладног рата“, с нагласком на „преиспитивању“ концепта о „два велика регионална рата“, које се обавља у Сједињеним Америчким Државама. Анализира и суштину нове „Националне војне стратегије еластичног и селективног ангажовања“, с тежиштем на смисао „еластичности“ и „селективности“ војног ангажовања САД у кризним ситуацијама и локалним и регионалним сукобима.

Аутор у чланку разматра захтеве које стратегија националне безбедности и војна стратегија САД постављају оружаним снагама у подршци спољне политике САД, заштити америчких интереса у свету, предузимању мировних и других операција и у борбама против тероризма и трговине наркотицима. У оквиру тога је и поглед на структурирање снага САД према задацима који им се додељују, с освртом на елементе средњорочног плана развоја тих снага (за период 1998–2003). На крају, аутор наводи очекиване „таласе промена“ у изградњи снага САД и начелима за њихову борбену употребу у наредном периоду.

После окончања „хладног рата“, напуштена је америчка војна стратегија „еластичног одговора“. Замењена је „Новом америчком регионалном војном стратегијом“ (*New American Regional Military Strategy*), коју је прокламовао бивши председник САД Џорџ Буш, на семинару у Аспен институту августа 1990. године. Новом регионалном војном стратегијом САД, како је наглашено у часопису „Војна ревија“, „преусмерена“ је пажња америчких војних планера са „јучерашње опште“ (совјетске) претње на „будуће регионалне изазове и могућности“.¹ Такво „преусмеравање“ праваца деловања америчке војне стратегије било је резултат процене да САД више не прети опасност од једног снажног противника, као што је био Совјетски Савез, али да остаје иста или, чак, и повећана претња америчким националним интересима у свету.

Током протеклих шест година, упоредо са развојем међународних односа, јачањем америчких позиција у свету, војним ангажовањем САД у кризним ситуацијама, локалним и регионалним сукобима (Персијски

¹ Видети: J. H. Binford Peray, *Building a Projection Army*, „Military Review“, No. 4/94, pp. 5–16.

залив, Хаити, Сомалија, Босна и Херцеговина итд.) преиспитивани су положај, интереси и могућности САД и, сходно томе, уношене су промене у америчке погледе на рат и мир,² као и у глобалну (национална) и војну стратегију Сједињених Америчких Држава. Раније усвојени доктринарни концепти су напуштени или значајније модификовани, а формулисани су и усвојени нови концепти.

Доктринарни концепт „Ваздушно-копнена битка“, који је био конципиран првенствено за рат на централноевропском војишту, изгубио је првобитно значење, мада је у знатно модификованом облику примењен у рату у Персијском заливу 1991. године. Слично је и са „Сукобом ниског интензитета“, док је већи значај добио додатно разрађени концепт „Дејства са дистанце“. У војну теорију и праксу САД уведен је нови појам: *операције без оружане борбе* или *операције другачије од ратних (Operations Other Than War)* односно *рат без крви (War Without Blood?)*, како носи наслов једно поглавље у наведеном делу Тофлерових.

Рат у Персијском заливу био је, према мишљењу Тофлерових, први оружани сукоб новог информатичког доба („рат трећег таласа“). Он је извесно време узиман као модел за евентуалне будуће регионалне ратове. На искуствима из тог рата, сагледавању „потреба“ и могућности САД и других услова разрађен је концепт о два велика регионална рата које би САД готово истовремено водиле у различитим деловима света. Међутим, у последње време захтева се преиспитивање тог концепта, а у планирању будућих операција већа еластичност у ангажовању снага и селективност у избору циљева (објеката) дејства. Сходно томе, како се наглашава у америчкој војној публицистици,³ усвојена је нова *Национална војна стратегија еластичног и селективног ангажовања (National Military Strategy of Flexible and Selective Engagement)*.

Преиспитивање концепта о два велика регионална рата

Концепт о два велика регионална рата, који је формулисала администрација председника Буша, преузела је администрација председника Клинтона и задржала током свог првог четворогодишњег мандата (1993–1997). Тај концепт је разрађен и временом дограђиван претежно на искуствима из рата у Персијском заливу, с претпоставком да може да буде више таквих и сличних ратова, можда чак и истовремено вођених у различитим деловима света (на пример, на Корејском полуострву и у југоисточној Азији), у којима би се САД војно ангажовале самостално или у оквиру коалиције. Око таквог концепта тежишно организацијски и на други начин изграђиване су оружане снаге Сједињених Америчких Држава.

² Значајан утицај на војну мисао, стратегију и ратну доктрину САД извршили су супружници Тофлер својим делом *Рат и противрат (Alvin and Heidi Toffler, War and Anti-War, Little, Brown and Co, Boston, 1993)*.

³ Department of the Navy 1997 *Posture statement* – The Navy-Marine Team, Ed. Department of the Navy, Washington, D.C, February 1997.

Администрација председника Клинтона преузела је и следила концепт о два велика регионална рата полазећи и од претпоставке да и мањи сукоби, као интервенција у Хаитима и у Сомалији или војно ангажовање у Босни и Херцеговини, могу да се предузимају и успешно спроводе снагама структурираним за вођење два велика регионална рата. Међутим, при томе се нису узимали у обзир учесталост настајања, време трајања, територијална распрострањеност и сложеност тих ситуација. Сем тога, сложени системи оружја, као што су носачи авиона (НА), надзвучни млазни авиони, ракете и тенкови, могу да буду погодни за успех у операцијама типа „Пустињска олуја“, али за вођење операција „ниског интензитета“ или „операција без оружане борбе“ потребни су, како се наводи у америчкој штампи, и другачије снаге и другачија средства. Такође, од рата у Персијском заливу прошло је више од шест година а у свету се није догодио ниједан такав или сличан сукоб. Шта више, новије процене америчких војних стручњака показују да је мало вероватно да ће се у догледној будућности такав рат догодити. Још је мање вероватно да ће се истовремено или приближно истовремено догодити два таква рата. Уместо тога, често искрсавају другачије ситуације, у којима се снаге САД ангажују самостално и/или у саставу коалиционих, односно мултинационалних снага. То су веома различити сукоби и операције без оружане борбе.⁴

У последње време, посебно у време формирања администрације за други мандат председника Клинтона и, у оквиру тога, избора и постављења новог секретара за одбрану, јавили су се захтеви за напуштање концепта о два велика регионална рата у корист флексибилнијег прилаза питањима изградње и планирања употребе оружаних снага Сједињених Држава. При томе, не тражи се напуштање регионалне оријентације у вези с распоредом и могућим ангажовањем снага САД, већ само одустајање од прилично укалупљеног концепта о два велика регионална рата. У вези с тим, познати војни коментатор САД, Б. Грим, поред осталог, каже да је претпоставка о потреби и могућностима за истовремено вођење два велика регионална рата можда била потребна и оправдана одмах после распада Варшавског уговора и Совјетског Савеза, али је ситуација у међувремену превазиђена. Наиме, кретање на међународној војно-политичкој сцени и захтеви стратегије националне безбедности САД упућују амерички војни естаблишмент да своје снаге ангажује у много разноврснијим ситуацијама и у много бројнијим регионима.⁵

⁴ Према подацима који се наводе у америчкој штампи, на почетку 1997. године више од 40.000 припадника оружаних снага САД било је ангажовано у 14 различитих операција у разним деловима света, док је током 1996. године просечно 50.000 војника и 1.700 цивила свакодневно учествовало у разним операцијама.

⁵ Bradley Graham, *Two-War Scenario – A Strategy Straining the Pentagon*, Washington Post, 12. 12. 1996, A-14, A-15.

Бредли Грим наводи да су се у Пентагону испољиле разлике у прилазима наведеним питањима. Начелник Генералштаба РВ генерал Фоглмен, на пример, заступа гледиште о потреби еластичнијег прилаза структурирању и припремама снага САД за ефикасан одговор на разноврсне садашње и будуће изазове, док начелник ГШ КоВ генерал Рајнер инсистира на задржавању концепта о два велика регионална рата, с припремама усмереним на то да се снаге намењене за такве ратове могу употребити и у другим ситуацијама.

Међувидовске разлике у оружаним снагама САД нису новина. Оне се јаче испољавају када је реч о већим променама јачине, организације и начела употребе оружаних снага. Наведени ставови генерала Рајнера и неких других старешина КоВ изазвани су местом и улогом појединих видова оружаних снага према новим стратегијским и доктринарним решењима. Концепт о два велика регионална рата, наиме, захтева постојање и евентуално ангажовање снажних копнених снага, док је у еластичнијем прилазу реаговању на кризе и друге изазове тежиште на неким другим категоријама војне моћи, као што су, на пример, снаге и средства за дејства са даљине, које развијају и користе претежно снаге РВ и Ратне морнарице.

Руководства ратне морнарице и морнаричке пешадије нису се упуштала у оштрију дискусију о концепту „два велика регионална рата“, али у свом документу, који се означава и као „Бела књига о поморској стратегији“, прожетом слоганом: „Са мора и напред... са мора“ („*From the Sea and Forward... From the Sea*“), очигледно се опредељују за структурно и друго прилагођавање својих снага захтевима „Националне војне стратегије еластичног и селективног ангажовања“. То је јасно наведено и у значајном приручнику који је издало Министарство РМ, у којем се говори о организацији и задацима ратне морнарице и морнаричке пешадије као јединственом тиму.

Смисао еластичног и селективног ангажовања

Стратегија еластичног и селективног војног ангажовања конципирана је за савремене услове и са погледом у будућност – до 2010. године („Визија 2010“ њен је доктринарни део). Одражава постојеће и могуће међународне односе и захтеве америчке спољне политике и стратегија националне безбедности, као и процене положаја и безбедности Сједињених Америчких Држава.

Елементи војно-политичких процена

У образложењу предлога војног буџета САД за наредну (1998) фискалну годину и средњорочног плана развоја оружаних снага САД (1998–2003), нови секретар за одбрану В. Коен, поред осталог, навео је да су опасности из периода после „хладног рата“ значајно смањене,

али да је „свет и даље врло нестабилно и опасно место“. ⁶ При томе је конкретизовао „опасности“ које угрожавају мир и безбедност, а тиме и америчке националне интересе у свету, с нагласком да су то: непријатељски режими и нестабилности у појединим земљама који прете „угрожавању америчких интереса у најважнијим регионима“; пролиферација оружја за масовно уништавање и платформи за њихово ношење и лансирање, пре свега балистичких ракета, које могу да буду „потенцијална опасност и по безбедност самих САД“; унутрашњи и међународни сукоби, који „угрожавају међународну трговину и стабилност у свету“, и организовани тероризам, међународни криминал и трговина наркотицима, који „угрожавају мир и безбедност многих земаља, па и САД“. Према секретару Коену, али и другим војним аналитичарима и стратезима, у садашњим условима мала је вероватноћа угрожавања територијалног интегритета САД спољним дејствима, али таква опасност може да се повећа у наредном периоду – у процесу настајања нових регионалних и/или светских сила које нису пријатељски расположене према САД а поседују или могу поседовати средства међуконтиненталног долета. Начелник Здруженог генералштаба оружаних снага САД генерал Џ. Шаликашвили процењује, такође, да не постоји непосредна опасност по безбедност САД, али да се она у наредном периоду може јавити. Време у којем САД неће имати за противника глобалне силе генерал Шаликашвили означава као *стратегијску паузу* – „време које нам обезбеђује да се прегрупишемо, усмеримо на будуће изазове и припремимо наше снаге за следећи миленијум“, каже генерал Шаликашвили. ⁷

„Стратегијска пауза“ о којој говори први војник САД временски се обично ограничава на петнаестак година. То је период у којем САД вероватно неће имати противника једнаке или приближно једнаке војне моћи. Међутим, у последње време у америчкој штампи и војнострукној публицистици све наглашеније се говори о рањивости САД на могуће разноврсне видове терористичких и диверзантско-субверзивних дејстава, при чему се издваја осетљивост комуникацијских и информатичких система на спољне утицаје. Сем тога, САД намеравају да задрже своје војно присуство у многим земљама, на отвореним морима и океанима, имају уложен капитал у земљама широм света, веома развијену спољну трговину, поморски и ваздушни саобраћај. Сви ти и други „објекти“, према проценама америчких политичких и војних аналитичара, могу да буду или већ јесу угрожени терористичким актима, али и унутрашњим и међународним (регионални) сукобима, чак и у сукобима који нису усмерени против САД, њихових објеката и интереса.

У нестабилна и кризна подручја и подручја могућих локалних и регионалних сукоба амерички војни и други аналитичари обично убра-

⁶ Statement of the Secretary of Defense William S. Cohen before the Senat Armed Services Committee in Connection with the Fiscal year 1998 department of defense budget, Febr. 12, 1997.

⁷ Posture statement by general John M. Shalikashvili, Chairman of the Joint Chiefs of Staff before the 105th Congress Committee on National Security United States House of Representatives, Febr. 12, 1997.

јају југоисточну Европу, југозападну Азију, те делове централне и далекоисточне Азије, при чему посебно наглашавају Корејско полуострво, зону Персијског залива и Балкан као потенцијална жаришта сукоба. Полазећи од наведених процена и других околности, посебно од захтева стратегије националне безбедности, снаге САД припремају се за ангажовање у кризним ситуацијама, локалним и регионалним ратовима, мировним и хуманитарним операцијама и у борбама против тероризма и трговине наркотицима, с тим што се у прилазу њиховом ангажовању у локалним и регионалним сукобима тражи већа флексибилност у одлучивању о употреби снага и средстава и селективност у избору циљева.

Карактеристике еластичности

Еластичност није нов појам у америчкој војној стратегији. Још 1961. године у САД била је усвојена стратегија „еластичног одговора“ (*Strategy of Flexible Response*), која је била „на снази“ пуних 30 година. Међутим, она се тичала углавном „еластичног“ нуклеарног одговора на совјетске претње и поступке. „Еластичност“ је такође једно од начела америчке ратне вештине. Појам еластичности у новој војној стратегији САД, међутим, односи се првенствено на начин војног реаговања САД на кризе, локалне и регионалне сукобе.

Стратегијом еластичног и селективног војног реаговања, наиме, предвиђено је да се у „одговору“ на кризе, локалне и регионалне ратове искључи аутоматизам у одлучивању. У процени ситуације треба да се добију што тачнији одговори на питање где, како, зашто (с којим циљем) и по којој цени се треба ангажовати. Ваздухопловни пуковник Џ. Ворден, у вези с тим, поред осталог, пише: „Једно од основних правила, које се мора применити јесте: ако идеш у рат знај зашто идеш“.⁸ Пуковник Ворден каже, такође, да се војне операције могу предузимати онда када постоји разумна вероватноћа да ће се постићи жељени политички циљеви уз прихватљиву цену..., „а разумевање рата и политичких циљева, пре него што се разради и прихвати концепт за његово вођење, поставља се као императив“. У процену ситуације и доношење одлука, према стратегији еластичног и селективног војног ангажовања, у већој мери се укључују невојне структуре, при чему се тежи да се проблем интернационализује и да „решавање“ кризе или „гашење сукоба“ обезбеди мултинационално политичко и војно ангажовање. Еластичност у новој војној стратегији САД огледа се и у настојањима да се у заштити америчких националних интереса у свету и у остваривању стратегијских циљева комбинује примена војних и невојних средстава, тј. да се, упоредо са спровођењем војних операција, предузимају разноврсне политичке, економске, обавештајно-субверзивне и друге мере, као и војне операције које нису класично ратне операције.

⁸ John A. Warden III, *Air Theory for the Twenty-first Century*, „Studies in National Security No3“, Air University, Sept. 1995, str. 105.

Селективност је знатно сложеније питање од еластичности поред осталог и због тога што је то донекле новитет у америчкој војној стратегији, барем према називу. Она, наиме, има више одредница, а реч је, пре свега, о избору циљева (објекти), средстава и начина њиховог неутралисања и/или уништења. Што се циљева као објеката напада тиче, према стратегији еластичног и селективног војног ангажовања то треба да буду првенствено *стратегички центри гравитације* противника, па се поставља питање који су то центри. Раније се сматрало да су то противникове оружане снаге. Према Клаузевицу, рат је, по правилу, добијан разбијањем непријатељевих оружанних снага. Међутим, амерички војни теоретичари који изграђују доктринарне концепте за савремене услове и за 21. век то правило, у основи, одбацују.⁹ Према њима, *стратегички центри гравитације* код непријатеља нису његове оружане снаге, већ његово руководство.

Према стратегији еластичног и селективног ангажовања, у ствари, противник се не посматра само кроз снагу војске и морнарице, а још мање кроз збир тенкова, авиона и ратних бродова, већ пре као систем изражен у облику концентричних кругова. У центру тог система је политичко и државно руководство, а на периферији оружане снаге, као његов штит, а не као његова суштина. Између су инфраструктурна и друга надградња и становништво, свако са својом функцијом, који могу да буду објекат класичних и других дејстава. Код тако посматраног противника релативно лако се обавља избор објекта на који се наноси главни удар и дефинише ратни циљ. Главни удар, наиме, наноси се у центар тог система – против руководећих структура противника, чијим се разбијањем или освајањем, по правилу, постиже и ратни циљ. Овладавање центром одређеног система, тј. руководећом структуром противника, према начелима наведене стратегије, остварује се њеним физичким разбијањем или сламањем њене воље за отпором, односно њеним довођењем у положај да се понаша и одлучује према наметнутим захтевима. Прво се, каже пуковник Ворден, постиже ракетним ударима и дејствима из ваздушног простора и из свемира, а друго – неконвенционалним видовима и средствима ратовања.¹⁰ Уколико се жељени циљ (разбијање или придобијање противничког руководства) не постигне,

⁹ Супротно Клаузевицу, разбијање непријатељеве војске није суштина рата; „суштина рата је убедити непријатеља да прихвати ваше становиште, а борба против његових оружанних снага у најбољем случају може да буде пут ка циљу, а у најгорем – губљење времена и напора“, каже пуковник Ворден, који сматра да се рат добија поразом (разбијањем, придобијањем и присиљавањем) противничког руководства (*исто*, стр. 109).

¹⁰ У америчкој теорији и пракси ратовања познати су и један и други начин дејстава против руководства противника. На почетку „Пустињске олује“, на пример, учињен је покушај да се ликвидира ирачко руководство бомбардовањем командног места Врховне команде и зграде Министарства одбране, док САД много чешће примењују разноврсне видове „неконвенционалног ратовања“ у покушајима да се руководство неке земље свргне или потчини њиховим захтевима.

онда се удар преноси из центра према периферији, при чему се напад на оружане снаге противника предузима у крајњем случају. Међутим, зависно од околности, могу се предузети и „паралелна дејства“, тј. истовремена или приближно истовремена дејства против свих елемената противника као јединственог система.

Карактеристике „паралелних дејстава“

Паралелна дејства, која се у америчкој војној терминологији означавају и као „паралелни рат“ (*Parallel War*), у основи је нов појам у америчкој војној теорији,¹¹ а важна је компонента стратегије еластичног и селективног војног ангажовања. Према пуковнику Шафранском, „паралелна дејства“ најдоследније су примениле мултинационалне снаге у рату у Персијском заливу 1991. године. Наиме, предузети су истовремени или готово истовремени напади из ваздушног простора (ракетни удари, бомбардовања) против најважнијих циљева свих системских параметара непријатеља,¹² уз настојања да се неутралишу или униште, пре свега, објекти који имају стратегијски значај, како би се сломили моћ и воља противника за пружање отпора а његове оружане снаге онеспособиле за пружање снажне и организоване одбране.

У „паралелном рату“ оружана дејства се комбинују са разним видовима неоружаних дејстава и политичко-пропагандним, психолошким и другим дејствима из широког спектра информатичког рата. Многе поставке стратегије еластичног и селективног војног ангажовања примењене су и у операцијама које су снаге САД и НАТО-а предузимале против Војске Републике Српске и Војске Републике Српске Крајине, с тим што су у тим операцијама „еластичност“ и „селективност“ знатно више изражени него у операцији „Пустинска олуја“. У операцијама као што су „Испунити обећање“, „Заједнички напор“, „Забранити лет“, „Заједничка стража“ и другим које су предузимане према Босни и Херцеговини, односно Републици Српској, наиме, није примењена доктрина „паралелног рата“, или су примењивани само неки аспекти у

¹¹ Објашњен је у делу Џона Пердуа „Паралелни рат – његова природа и примена“ (John R. Pardo, *Parallel Warfare: Its Nature and Application*, Air University Press, 1994) и делу пуковника Р. Шафрански *Паралелни рат и хиперрат* (Richard Szafiranski, *Parallel War and Hyperwar*), објављеном у *Air College Studies in National Security* No. 3, Sept. 1995, pp. 125–151.

¹² Према Р. Шафранском, мисао о „паралелном рату“ произишла је из сагледавања непријатеља као једног „система“ или „организма“ подједнако више и мање компликованим од система народ – држава – војска који је описао Клаузевиц. Непријатељ као држава, каже Шафрански, теоретски има пет основних органских компонената: 1) организоване оружане снаге на периферији (представљене спољним кругом у систему концентричних кругова); 2) становништво које није непосредно војно организовано; 3) транспортна инфраструктура, која повезује органско функционисање осталих параметара; 4) органско функционисање система самог по себи и 5) руководство или управни механизам читавог система, смештено у његов центар (*исто*, стр. 126). Графички се тај систем обично приказује као скуп концентричних кругова, при чему сваки од пет кругова чини свој подсистем, који садржи исто толико елемената (војска, на пример, од врховне команде, преко субординације, до војника).

одређено време. Међутим, када је реч о употреби неоружаних средстава и метода, нема велике разлике између „Пустињске олује“ и операција предузетих према Босни и Херцеговини. Шта више, та средства и методе су још више усавршени, а њихова примена је проширена и на просторе изван зоне сукоба.

Војска у функцији спољне политике и глобалне стратегије

У садашњим условима, па и у догледној будућности, објективно не постоји реална опасност од могућег угрожавања територије САД дејствима споља. „Стратегијска пауза“, о којој говори генерал Шаликашвили, потрајаће можда и дуже од 15 година. Ипак, САД настављају да одржавају „најјаче, најсавременије опремљене и најбоље обучене оружане снаге на свету“. Снаге намењене за одвраћање (детерент) и одбрану само су један сегмент, релативно мали, целокупних снага Сједињених Држава. Главнина америчке војне силе намењена је за подршку спољне политике и заштиту америчких националних интереса у свету. Тај њен задатак неизбежно се повезује с политиком изградње „новог светског поретка“ (НСП), или произилази из ње, а њу је прокламовао бивши председник САД Роналд Реган, преузео његов наследник Џорџ Буш, а од њега и председник Клинтон, који је у свом првом четворогодишњем мандату често наглашавао предодређеност САД да буду на челу промовисања и ширења америчког модела демократије и слободног тржишта. Почетком 1997. године, међутим, председник Клинтон је имао више јавних наступа у којима се задржао углавном на елаборирању успеха које су САД постигле у ранијој и скоријој прошлости, док је питања спољне политике и америчког лидерства у свету¹³ готово у целини заобишао. Из сумирања тих успеха, нарочито оних из последњег периода, јасно произилази порука о месту и водећој улози САД у свету. У приступној беседи, на пример, председник Клинтон је нагласио да су САД у овом (двадесетом) веку избиле на чело светске заједнице, учинивши 20. век „веком Америке“. Председник Клинтон је нагласио да су САД „постале земља обећања“ – земља са „најбољим школским системом, највећим технолошким достигнућима и најсавршенијом демократијом... А светска најсавршенија демократија предводиће читав свет демократија“.¹⁴ Тежњу за светским лидерством САД јасније су артикулисали и својом делатношћу потврдили најближи сарадници председника Клинтона, посебно нови државни секретар госпођа Мадлен Олбрајт и нови секретар за одбрану Коен. Они су одмах после преузимања дужности обишли готово већину европских и азијских држава – госпођа Олбрајт да промовише чврстину америчке дипломати-

¹³ Приликом посете бази морнаричке пешадије у Камп Лежену (*Camp Lejeune*) у Јужној Каролини, 16. децембра 1996, говорећи припадницима тог вида оружаних снага, председник Клинтон је нагласио како „САД не желе да буду светски полицајац“, али то је, изгледа, била изјава дата за јавност.

¹⁴ Видети: *A New Spirit... for a New Century*, „Washington Post“, January 22, 1997, A-15, A-16.

је, а секретар Коен да ојача и учврсти институцију војног савезништва и партнерства. У извештају поднетом Сенатском комитету за оружане снаге, секретар Коен је нагласио: „У овим комплексним глобалним околностима, Америка мора да остане ангажована. Ми морамо да одвратимо агресију, да постижемо решења сукоба, подржавамо стабилност спољних тржишта, подстичемо демократске процесе и да промовишемо бољу будућност међународне заједнице“. Он је поновио изјаву председника Клинтона да САД не желе да буду „светски полицајац“, али је ипак нагласио: „Ми морамо признати да је снажно америчко вођство у име стабилности и демократије у нашем властитом најбољем интересу“, и додао: „Централни део снажног америчког лидерства биће и даље наша војна моћ“. Оружана сила, према томе, остаје снажан ослонац и промотор америчке спољне политике и стратегије националне безбедности, чији је важан елеменат и „Национална војна стратегија еластичног и селективног ангажовања“.¹⁵ Најважнији задаци те војне силе у садашњим условима су подршка спољне политике и остваривање циљева велике или глобалне стратегије Сједињених Америчких Држава. Даљи развој оружаних снага САД подређен је управо тим задацима.

Планови развоја оружаних снага

Планови развоја оружаних снага САД произлазе из процена „реалних“ и потенцијалних „опасности“ које „прете угрожавању“ безбедности САД, њиховим објектима и интересима у свету и из захтева који се америчкој војној сили постављају у подршци спољне политике и глобалне стратегије Сједињених Америчких Држава.

Мање, али ефикасније снаге

Током „хладног рата“, који је, поред осталог, карактерисала трка у наоружавању између војних суперсила и блокова, САД биле су изградиле веома снажне оружане снаге. У периоду после „хладног рата“ оне су значајно смањене, као и њихово базирање на страним територијама. Смањени су, такође, номинално и реално, војни издаци Сједињених Америчких Држава.

Од 1989. године активна војска САД смањена је за око 700.000 људи или, просечно, за трећину – са око 2.100.000 на 1.470.000 војника и старешина. У нешто мањој сразмери смањено је бројно стање снага резервних компонената (са 1,213.000 на 919.000 људи) и цивила стално запослених у војсци (са 1.016.000 на 845.000). У америчкој штампи се наглашава да су наведена смањења још израженија када се посматрају кроз главне структурне елементе. Број активних дивизија КоВ, на

¹⁵ Стратегија националне безбедности (*National Security Strategy*) или велика (*grand*) стратегија поставља задатке не само војној стратегији него и спољној политици САД, коју, као и велику (национална) стратегију карактерише глобализам.

пример, смањен је са 18 на 10, број ратних бродова у активној флоти са 566 на 534, а са 36 на 20 број вингова тактичке авијације (ЛБА).

Војни буџет САД у последњих неколико година устаљен је на око 250 милијарди долара годишње. Према предлогу војног буџета за фискалну 1998. годину (почела је 1. октобра 1997) предвиђен је износ од 250,7 милијарди долара, што је за 2,6 милијарди више него што је одобрено за фискалну 1997. годину.¹⁶ Стручњаци Пентагона, међутим, прорачунали су да су војни издаци САД сада реално за 40 одсто мањи него пре десет година. У истом периоду њихово учешће у друштвеном бруто-производу САД опало је са шест на три одсто. Највеће смањење војних издатака односи се на ставку намењену за набавке нових средстава наоружања и војне опреме. Она је 1989. године износила нешто више од 80 милијарди долара, а у фискалној 1998. години, како је планирано, износиће 42,6 милијарди долара. Износи предвиђени за истраживање и развој у области војне технике (нешто већи од 40 милијарди долара) нису смањивани.

Измена тренда

Предлог војног буџета САД за фискалну 1998. годину део је средњорочног плана (1998–2003) изградње оружаних снага. Износ од 250,7 милијарди долара, предвиђен за фискалну 1998. годину, треба да чини ниво са којег ће се војни издаци у наредном периоду повећавати према стопи „изнад стопе текуће инфлације“. Како су највећа смањења била у делу буџета предвиђеном за набавке наоружања и опреме, то и предвиђена повећања треба да буду највећа управо у том делу буџета. Како се предвиђа, та повећања треба да износе до 2001. фискалне године око 20 милијарди долара (на 61,5 милијарди долара), а у фискалној 2003. години да достигну износ од 80 милијарди долара. На тај начин треба да се убрза занављање средстава ратне технике у наоружању снага САД и процес њихове техничке модернизације.

Надомештање квантитета квалитетом

Војни планери САД настоје да смањење бројног стања оружаних снага (у наредном петогодишњем периоду предвиђа се смањење активног дела оружаних снага САД за још од 60.000 до 100.000 људи) и количине средстава расположиве ратне технике *надоместе* повећањем квалитета и борбених способности своје армије. То желе да постигну, како се наглашава у америчкој војној штампи, стављањем тежишта на три основна подручја, на 1) повећање стандарда и „квалитета живота“, а тиме и мотивације припадника оружаних снага; 2) повећање борбене готовости команди и јединица унапређењем система обуке и даљем стручном оспособљавању војничког састава и старешинског кадра, и 3)

¹⁶ Из извештаја секретара за одбрану САД В. Коена (фуснота 6).

техничку модернизацију оружаних снага. Кроз процес *техничке модернизације* својих оружаних снага војни планери САД настоје да одрже техничку супериорност над свим реалним или потенцијалним противницима. Тај процес чини константу у изградњи оружаних снага САД, а остварује се, у садашњим условима и сходно захтевима стратегије еластичног и селективног ангажовања, кроз усавршавање постојећих и развој, производњу и увођење у наоружање нових, мањих количина, али борбено ефикаснијих средстава ратне технике.

Техничка модернизација

У спровођењу програма техничке модернизације оружаних снага тежиште војних планера САД налази се на новим технологијама – постојећим и оним које искрсавају (*emerging technologies*), и њиховој војној примени. При томе, приоритет дају развоју, производњи и увођењу средстава која се користе у системима C^4I^2 , с тежњом да се у те системе укључују елементи свих видова и родова, чиме се остварује и програм постепене *унификације* војске.

Сходно захтевима стратегије еластичног и селективног ангажовања, у приоритетне програме спадају развој и увођење у наоружање средстава за дејства са даљине, повећање капацитета и брзине стратегијског транспорта и средстава за трупну и територијалну противваздушну и противракетну одбрану. Тежња за одржавањем супериорности у ваздушном простору и могућности контроле на мору такође се испољава кроз програме техничке модернизације оружаних снага Сједињених Држава.

У програмима модернизације РВ велики значај се придаје развоју и примени технологија „смањене уочљивости“ (*Stealth technology*). Сем новог ЛБА *F-22* и пројектованог „заједничког нападаог ловца“ *JSF (Joint Strike Fighter)*, на основу те технологије, како се предвиђа, градиће се и други системи оружја. Своју демонстративну, контролну и ударну моћ ратна морнарица ће градити првенствено на основу циновних носача авиона на нуклеарни погон, чија се градња наставља несмањеним темпом: *CVN-75 „Х. Труман“* треба да уђе у флотни састав идуће године, за *CVN-76* постављена је кобилица, а предвиђена је и градња *CVN-77*. Тим бродовима замениће се конвенционални НА „Индипенден“ и „Кити хоук“ (два). Под ознаком *SC-21 (Surface Comatants for 21st Century)*, РМ реализује изградњу флоте нових површинских бродова за 21. век, као и нову „флоту“ великих амфибијских бродова. „Ратна морнарица плови пуном паром с плановима да изгради пловни арсенал који ће, десет година од сада, како се очекује, бити супериоран у ватреној моћи у односу на било којег америчког противника“, наглашава се у најновијем броју часописа „Национална одбрана“.¹⁷

¹⁷ Navy's floating arsenal promises extended punch, pinpoint accuracy, „National Defense“, March 1997, pp. 26–27.

Како је основни вид ангажовања снага САД у локалним и регионалним сукобима *дејство са дистанце*, то се и у стратегији еластичног и селективног ангажовања посебна пажња посвећује развоју средстава којима се обезбеђују таква дејства. То су, пре свега, тзв. *паметна оружја* великог долета и платформе за њихово ношење.

Квалитативно јачање резервних компонената

Видови оружаних снага САД теже да смањење активног дела својих снага надокнаде и квалитативним јачањем резервних компонената. То настоје да постигну унапређењем обуке, реорганизацијом и бољом опремљеношћу јединица и укључивањем тих јединица у здружене саставе регуларне војске. Значај и степен борбене оспособљености резервних компонената илуструје се, поред осталог, и активирањем њихових јединица у време криза и ангажовањем у локалним и регионалним ратовима, мировним и другим операцијама које предузимају или у којима учествују снаге Сједињених Америчких Држава. Само у 1996. години, на пример, активирано је 145 јединица резерве и националне гарде КоВ ради подршке операција које су снаге САД предузимале у Босни и Херцеговини. Активна војска, организована, обучена и опремљена резерва и цивили стално запослени у оружаним снагама сачињавају *тоталне снаге*, укупне јачине 3.234.000 људи.

Наменско груписање и структурирање оружаних снага

Организацијско и структурно оружане снаге САД прилагођавају се сходно намени и задацима који им се постављају, а који се у досадашњим условима обично сврставају у неколико група: обезбеђење од изненађења; одвраћање потенцијалних противника од евентуалне агресије против САД и њихових виталних интереса у свету; спремност и способност за ефикасан одговор уколико одвраћање не би успело; пројектовање силе и реаговање на кризе, локалне и регионалне сукобе и, у вези с тим, њихова спремност и способност да „воде и добију било који локални или регионални рат“, и ангажовање у нератним операцијама, као што су мировне и хуманитарне операције, борба против међународног тероризма и трговине наркотицима, учешће у отклањању природних и других непогода, и слично.

Обезбеђење од изненађења

Обезбеђење од изненађења, као један од најважнијих захтева стратегије националне безбедности САД, задатак је Америчке обавештајне заједнице (*US Intelligence Community*), коју сачињавају цивилне и војне обавештајне службе. Одмах после окончања „хладног рата“ постављено је питање садржаја рада и праваца деловања тих служби, као и њиховог постојања у ранијем виду и обиму. Међутим, убрзо је за

њих нађен нов посао, а задржане су постојеће и формиране нове чланице Америчке обавештајне заједнице.¹⁸

У време комплетирања нове администрације председника Клинтонна, крајем 1996. и почетком 1997. године, поново је покренуто питање структуре, метода и садржаја рада обавештајних служби Сједињених Држава. У фази преиспитивања и организацијских и функционалних промена су и цивилне и војне обавештајне службе, посебно оне које делују на оперативно-стратегијском нивоу. Искуства из рата у Персијском заливу, као и из обавештајног ангажовања САД према просторима претходне Југославије, посебно према Босни и Херцеговини и деловима Хрватске, показала су да не постоји проблем количине обавештајних података, посебно оних који се добијају помоћу извиђања техничким средствима. Проблем је у преобимности, односно у издвајању релативно малих количина корисних од великих количина некорисних обавештајних података, тј. у издвајању малих количина „жита“ од мноштва „кукоља“, како каже Цефри Ричелсон.¹⁹

Прикупљање, обрада и дистрибуција обавештајних података веома је значајан елемент ратне доктрине САД садржане у „систему система“ (*C²I²*), а делатност Америчке обавештајне заједнице уопште, укључујући и ону која се односи на спровођење специјалних акција и операција,²⁰ веома је важан елемент стратегије националне безбедности САД, као и стратегије еластичног и селективног војног ангажовања. То, поред осталог, потврђује обим ангажовања људства и материјалних ресурса на спровођењу тих делатности.²¹

Одвраћање и одбрана

У стратегији националне безбедности и у војној стратегији САД одвраћање и одбрана су сталне одреднице. Као доктринарни концепт и смерница у изградњи оружаних снага у време „хладног рата“ били су тежишно усмерени према једном, тачно одређеном и идентификованом противнику. У садашњим условима, међутим, то није случај. Одвраћање

¹⁸ У оквиру војних структура формирана је 1992. године Централна управа за обавештајну слику (*Central Imagery Office*), а 1996. године и Војна служба за људску обавештајну делатност (*Defense HUMINT Service*) (видети: Jeffrey T. Richelson, *The U. S. Intelligence Community*, Westview Press, 1995).

¹⁹ Цефри Ричелсон савремене авионске и сателитске извиђачке системе означава као „вакуумске усисиваче“, који својим радом сакупе („усисају“) много више „кукоља“ него „жита“, што обрађивачима и корисницима обавештајних података намеће веома тежак задатак „треирања“, тј. издвајања „жита“ од „кукоља“ (Jeffrey T. Richelson, *исто*).

²⁰ Сем прикупљањем обавештајних података, обавештајне службе САД, посебно Централна обавештајна агенција (ЦИА) и Војна обавештајна агенција (ДИА), баве се и предузимањем разноврсних специјалних (тајних) акција и операција, које претежно спадају у домет тзв. специјалног рата.

²¹ Ближи увид у јачину и организацију војних обавештајних служби упућује на закључак да просечно десет одсто личног састава оружаних снага САД припада обавештајним организацијама на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу, а за финансирање целокупних обавештајних делатности у 1997. фискалној години одобрен је износ од 30 милијарди долара.

од евентуалног угрожавања територијалног интегритета САД више је у сфери претпоставки, јер „обавештајне процене показују да је планирани или случајни ракетни напад Русије или Кине мало вероватан, мада је потребна опрезност у односу на могућност да убудуће у тим земљама настану флуидне ситуације“, каже ваздухопловни генерал-потпуковник Лестер Лајлс у објашњењу значаја изградње система противракетне одбране.²² Генерал Лајлс, међутим, наглашава да пролиферација оружја масовне деструкције и балистичке ракете које их носе „представљају потенцијалну опасност по безбедност САД и њихових савезника“, а изградњу система за одбрану од балистичких ракета повезује и са „стратегијом која захтева да САД одржавају значајно војно присуство у свету“.²³ Полазећи од таквих и сличних процена, Пентагон је усвојио Програм националне противракетне одбране (*National Defense Missile Program*), у оквиру којег се развија неколико система за „националну“ (територијалну), војишну и трупну противваздушну и противракетну одбрану. На значај који се том програму придаје указује чињеница да је за 1997. фискалну годину амерички конгрес за тај програм одобрио 3.654 милиона долара, што је 854 милиона долара више него што је планом Пентагона било предвиђено.²⁴ Најважније средство одвраћања у стратегији (националној и војној) САД свакако су стратегијске нуклеарне снаге, које ће се у наредном периоду, како се најављује, даље редуковати али и усавршавати. Војни планери САД, наиме, теже изградњи и одржавању релативно малих, али на евентуалне нуклеарне ударе отпорних и у нападу веома ефикасних нуклеарних снага, које ће и убудуће бити снажан елемент претњи и узвраћања (одмазде).

Снаге за пројектовање војне силе

Пројектовање војне силе огледа се, пре свега, на основу сталног војног присуства на страним територијама, океанима и отвореним морима и на основу способности за брзо реаговање на кризе и ангажовање у локалним и регионалним ратовима снагама које базирају у Сједињеним Америчким Државама. Стално војно присуство САД на страним територијама смањено је пред крај „хладног рата“ са око 500.000 на око 250.000 људи у 1996. години (по 100.000 у Европи и на Далеком истоку и око 50.000 на бродовима, 5, 6. и 7. флоте). Сем тога, током 1996. године редовно је било ангажовано око 50.000 америчких војника у мировним и другим операцијама у разним деловима света, од

²² Lester Lyles, *U. S. Missile Defense Program Is Pivotal for National Security*, „National Defense“, Febr., 1997, pp. 12–13.

²³ Сада, каже генерал Лајлс, око 30 земаља у развоју поседује хиљаде ракета малог и средњег долета са стотинама лансера. Неке од тих земаља потенцијално могу бити противници САД и њихових савезника, док је „војишна ракетна претња реална и повећава се“, каже генерал Лајлс, залажући се за бољу заштиту од ракетних напада снага САД, савезничких и мултинационалних снага (*исто*).

²⁴ Christopher T. Heun, *Defense Leaving Curve – 1998 Budget a Flatline*, „National Defense“, March 1997, p. 12.

тога више од половине у операцијама предузиманим према Босни и Херцеговини и просторима претходне Југославије.²⁵ За сада САД не планирају даље смањење свог војног присуства на страним територијама јер сматрају да тако најбоље демонстрирају способност и спремност да се војно ангажују у заштити властитих националних интереса у свету, у подршци своје спољне политике и у испуњавању обавеза везаних за савезничке и пријатељске земље. Стално војно присуство САД на истуреним положајима и у кључним или критичним регионима, сем тога, обезбеђује одређену еластичност у ангажовању тих снага у кризним подручјима и у жариштима сукоба.

У пројектовању (демонстрирање) војне силе посебан значај и погодност имају поморске снаге. Оне су, како се наглашава у приручнику Министарства РМ САД, веома флексибилне и „играју главну улогу у подршци остваривања интереса и циљева стратегије националне безбедности и националне војне стратегије“. Сходно томе, више од 50.000 припадника РМ и морнаричке пешадије, који су непрекидно украни на око 100 ратних бродова, готово непрекидно је присутно у четири најважнија подручја: Средоземном мору (24 брода), Персијском заливу и Индијском океану (око 20 ратних бродова), западном Пацифику (28 ратних бродова) и у Карибском мору (15–20 ратних бродова). Током 1996. године предузете су значајне организацијске и друге промене у РМ како би се још више повећале њене могућности за пројектовање силе и еластично и брзо реаговање на кризе и евентуалне ратне ситуације. Устаљено је и озваничено постојање Пете америчке флоте у зони Персијског залива и Индијског океана, реорганизовани су елементи Атлантске флоте и формиране оперативне групе за ангажовање у Западној хемисфери – у карибском подручју и југоисточном Атлантику. У наредном периоду језгро РМ, као главног елемента за пројектовање и демонстрирање војне силе, чиниће 12 борбених група са НА на нуклеарни погон и пратећим бродовима. Важан елемент снага за пројектовање силе и реаговање на кризе биће и поморскодесантне (амфибијске) јединице, у које се такође уводе значајне организацијске и друге промене. Предвиђено је, наиме, да се до 2003. године заврши формирање и опремање 12 тзв. амфибијских спремних група или ARG (*Amphibious Ready Groups*), чији ће централни део бити нови десантни брод класе „Vosp“ LPD-17, заједно са још по једним бродом LHA/D и LSD-41/49.

Из састава КоВ и РВ, сем снага које стално базирају на страним територијама, за пројектовање силе и ангажовање у кризним ситуаци-

²⁵ Осим у саставу Ифора, снаге САД у 1996. години биле су ангажоване у спровођењу неколико других операција, на пример:

- „Испунити обећање“ (*Provide Promise*), вођена од јула 1992. до марта 1996;
- „Заједнички подухват“ (*Joint Endeavor*), децембар 1995 – децембар 1996;
- „Одлучна стража“ (*Determined Guard*), у Јадранском мору, децембар 1996. и даље;
- „Одлучан рез“ (*Decisive Edge*), јануар 1996 – децембар 1996;
- „Опрезна стража“ (*Deliberate Guard*), децембар 1996. и даље;
- „Одлучно појачање“ (*Decisive Enhancement*), у Јадранском мору, децембар 1995 – децембар 1996 (извор: фуснота 3).

јама и локалним и регионалним ратовима, предвиђени су такође одређени елементи снага тих видова које базирају у Сједињеним Државама. То су, пре свега, снаге за специјалне операције, ваздушнодесантне јединице, јединице лаке пешадије и ловачко-бомбардерска авијација. За пребацивање тих снага у зоне ангажовања предвиђене су одређене снаге и средства ваздушног и поморског транспорта, чији се капацитети, како је предвиђено планом развоја оружаних снага САД, значајно повећавају.

Већа улога снага за специјалне операције

У америчкој војној штампи наглашава се да су потребе за снагама оспособљеним за предузимање и вођење специјалних операција значајно повећане после завршетка „хладног рата“,²⁶ што је потврђено и у новој војној стратегији еластичног и селективног ангажовања.

Команда снага за специјалне операције, са седиштем у ваздухопловној бази *Mac Dil* у Флориди, формулисала је свој поглед („визију“) за период до 2020. године у документу (*SOF-2020*) у којем се наглашава да је тешко предвидети све ситуације у којима њене снаге могу бити ангажоване, али да оне морају бити способне и спремне за употребу у разноврсним акцијама и операцијама – у сукобима против добро обучених и опремљених снага противника, као и у мање дефинисаним акцијама и операцијама. На повећан значај и улогу снага за специјалне операције указују интензитет и просторна распрострањеност ангажовања тих снага. На пример, у једној просечној седмици 1996. године, било је ангажовано од две до три хиљаде припадника снага за специјалне операције на око 150 задатака у 60–70 земаља. Припадници снага за специјалне операције „подржавали“ су и операцију „Спречити лет“ у Босни, а после споразума у Дејтону користе се за успостављање и одржавање везе са руским, румунским и мађарским војним контингентима. У оквиру (и изван) тога значајна је и њихова обавештајна делатност.

Сходно захтевима садржаним у стратегији еластичног и селективног војног ангажовања, снаге за специјалне операције, јачине око 43.000 људи (26.000 КоВ, 12.000 РВ и око 5.000 из РМ), регионално су усмерене. Њихови припадници уче стране језике и проучавају културе других народа „како би били оспособљени и за самостална дејства у удаљеним подручјима и за дужи временски период“, каже се у часопису „Национална одбрана“ (бр. 2/97), где се наводи и да су, због неповољног развоја ситуације на југу Европе, у Европу упућене додатне јединице за цивилне послове и психолошка дејства, док су у САД активиране неке резервне јединице специјалних снага.

²⁶ *Special Operations Crafting Strategy for Varied, Future Challenges*, „National Defense“, Febr. 1997, pp. 24–29.

У војну терминологију и ратну вештину САД однедавно је уведен појам „операције без оружане борбе“ или „операције другачије од ратних“ (*Operations Other Than War*). У те операције обично се убрајају мировне и хуманитарне операције, борба против тероризма и трговине наркотицима, ангажовање војске у отклањању последица природних и других непогода, сузбијању унутрашњих нереда и слично.

Мировне операције, с обзиром на циљ и начин извођења, обично се деле на операције за наметање и операције за одржавање или очување мира. Операције за наметање или успостављање мира предузимају се, по правилу, након избијања унутрашњег или међудржавног сукоба уколико сукоб не може да се реши другим, невојним средствима. У новијем прилазу САД том проблему заступљена су начела еластичности и селективности како у избору средстава и начина њихове употребе, тако и у избору циљева дејства. Операције за очување мира могу да претходе избијању сукоба или се предузимају након окончања непријатељстава (након успостављања мира). У првом случају оне имају превентивни карактер, а обухватају покретање трупа према жаришту сукоба, претњу употребом оружане силе итд., а у другом случају срачунате су на раздвајање сукобљених страна и предузимање мера за стварање мирнодопских услова.

За мировне операције САД немају посебне јединице, што се показало као недостатак у операцијама Ифора/Сфора. Ради отклањања уочених недостатака предузимају се одређене мере, које се свode углавном на промене у програмима обуке, посебно тзв. лаких јединица КоВ и снага за специјалне операције. Сједињене Америчке Државе теже да предузимање мировних операција, као и реаговање на кризе, има мултинационални карактер, али преузимају водећу улогу с тежњом да остваре и одређене своје политичке интересе и стратегијске циљеве.

Однедавно у задатке оружаних снага САД убраја се и *борба против тероризма и трговине наркотицима*. Те задатке оне обављају у сарадњи са другим органима Владе Сједињених Америчких Држава.²⁷ На значај који се у америчкој војној стратегији придаје борби против тероризма, сем терористичких аката против цивилних и војних објеката (Светски трговачки центар у Њујорку, ваздухопловна база САД у Саудијској Арабији итд.), утицале су и процене да се у терористичке сврхе могу користити чак средства попут преносних нуклеарних бомби.

У америчкој терминологији борба против трговине наркотицима означава се чак и као „наркотички рат“. Одређене задатке у том „рату“²⁸ војсци је поставио бивши председник САД Џорџ Буш 1989. године. У међувремену, војска (Министарство одбране) за припреме и

²⁷ Paul R. Evanhoe, *Interagency Team Shielding U. S. From Terrorist Assaults*, „National Defense“, March 1997, pp. 34–35.

²⁸ Christopher T. Heun, *Global Cop Urges Limited Military Role in Drug War*, исто, стр. 30–31.

обављање тог задатка утрошила је седам милијарди долара, а само у 1997. фискалној години утрошиће додатних 947 милиона долара. За противнаркотичку борбу оспособљени су бројни војни специјалисти који су придати другим органима Владе САД, а формиране су и посебне јединице, на пример, „здружени тим“ у Форт Блису (Тексас), који има више од 120 стручњака разних профила и чету за специјална дејства. У борби против тероризма и противнаркотичкој борби САД велики значај придају обавештајној делатности, међуагенцијској (међуресорска) сарадњи и сарадњи са сродним службама других земаља.

„Таласи промена“ у војној стратегији и ратној доктрини

Промене у војној стратегији и ратној доктрини САД готово су непрекидне и еволуционе, а повремено су тако велике да имају „револуционарна“ обележја, као у случају после окончања „хладног рата“, када су се САД „суочиле“ с другачијим противником и преусмериле правце могућег ангажовања својих снага на „регионалне кризе и изазове“. Те промене настају под утицајем разних околности, од којих су најважније: захтеви стратегије националне безбедности, промене у међународним односима и положај САД у вези с тим, и достигнућа у области војних технологија.

Захтеви који се постављају снагама САД у вези са стратегијом националне безбедности нису значајније мењани у последњих неколико година. Они произилазе из политике изградње „новог светског поретка“, у оквиру које се утврђују задаци оружаних снага. Међутим, мењају се гледишта о томе како, на који начин, с ким и којим средствима треба реаговати на одређене појаве у свету, на угрожавање америчких виталних интереса и у остваривању америчких стратегијских циљева. У садашњим условима нагласак је на еластичности и селективности у ангажовању снага САД у кризним ситуацијама и жариштима сукоба, тежња да се снаге САД ангажују заједно са снагама других земаља и да се у том ангажовању избегну велики људски и материјални губици, уз истовремено остваривање жељених резултата – циљева. Процене после окончања „хладног рата“ да не постоји непосредна опасност по безбедност САД, али да постоји потенцијална опасност која се у одређеном временском периоду (на пример, после 2010. године) може појавити и даље су „на снази“. Зато се инсистира на изградњи снага за одвраћање и одмазду, чију суштину чине мање, али веома ефикасне нуклеарне снаге.²⁹ Велики значај се придаје и даљој изградњи снага за противваздушну и противракетну одбрану.

Стратегија еластичног и селективног војног ангажовања концепцирана је, међутим, првенствено за изградњу и употребу снага САД изван

²⁹ Америчко инсистирање на потписивању новог уговора о смањењу нуклеарних стратегијских снага мотивисано је жељом да се ослободе вишка тих снага и тако кроз одређене уштеде, пребаце део средстава на развој нових војних технологија, и да остваре потпунији увид у стање и развој нових нуклеарних борбених средстава код свог главног ривала и такмаца на пољу нуклеарног наоружавања – у Руској Федерацији.

властитих граница и за пружање помоћи савезничким и пријатељским земљама, за реаговања на кризе и одбрану „виталних националних интереса“ у свету и за остваривање америчких стратегијских циљева, па се, сходно томе, обликују и структурирају снаге. У Пентагону је разрађен, а у Конгресу САД одобрен, документ који ће – како се наглашава у америчкој војној штампи, значајно утицати на интензитет и обим промена снага Сједињених Држава. Реч је о тзв. Четворогодишњем војном прегледу или *QDR (Quadrennial Defense Review)*, према којем је Пентагон задужен да стално „преиспитује“ политику изградње своје војске и начела њене употребе и да сваке четврте године подноси Конгресу извештај (преглед) о променама у претходном периоду и намерама (планови, предлози) за наредни период. Други важан документ, такође настао у Пентагону (у Здруженом генералштабу), популарно назван „Шаликашвилијев план“, јесте „Заједничка визија 2010“ (*Joint Vision 2010*). То је „визија“ вероватног изгледа снага САД и начина њихове употребе на почетку 21. века (до 2010. године). Тај план је, у ствари, „технолошки и доктринарни водич за постизање највећих могућих резултата у здруженим и заједничким операцијама у 21. веку“.³⁰

Нагласак на здружене (међувидовске) операције, које ће снаге САД водити у наредном периоду, резултат је и развоја и све шире примене средстава у систему командовања и управљања (C^2), који се – упоредо с развојем тих средстава, „шири“ и рашчлањује на „подсистеме“, што се исказује и начином обележавања тог система – C^2 , C^3 , C^4I , C^4P и C^4IFTW (*Command, Control, Communications, Computers and Intelligence For the Warrior*).³¹ „Систем система“ (C^4P , односно C^4IFTW), у америчкој ратној доктрини схвата се много шире од система командовања и обавештавања, односно од командно-информационог система. Он обухвата не само употребу него и заштиту средстава у том систему, као и неутралисање и уништење противникових информатичких и других средстава и, пре свега, управљање системима за дејства са дистанце, укључујући и тзв. паметна оружја. Развој, производња и увођење у наоружање средстава за системе C^4P и нових врста и типова „паметних оружја“, према „Визији-2010“, неодгодив су задатак, будући да од њих зависи успешно вођење здружених (вишевидовске) операција.

У америчкој штампи се наглашава да ће се снаге САД у кризним ситуацијама и локалним и регионалним ратовима све више ангажовати заједно са снагама других (савезничке, пријатељске, партнерске) држава. Захтев за заједничке (мултинационалне, коалиционе) операције произлази, према секретару Коену, из обима и распрострањености америчких „обавеза“ и „претњи“ америчким интересима у свету. „Тим обавезама и претњама најуспешније ћемо одговорити заједно с другима“, каже Коен.

³⁰ William S. Kohen, *Defense Policies and Budget Priorities*, „Defense“, No. 2/97, pp. 4–11.

³¹ General Albert J. Edmonds, *C⁴IFTW – Teamwork for the Warrior*, *устр.*, стр. 22–31.

На изградњу снага САД и начела њихове борбене употребе у наредном периоду и даље ће утицати освајање и примена нових технологија. Копнена војска САД, на пример, интензивно се припрема за вођење операција на „дигитализованом бојишту“. Марта 1997. године завршено је једногодишње тестирање једне целокупне бригаде организоване и опремљене управо за дејства на таквом бојишту. Током наредне две године обавиће се слична тестирања на нивоу дивизије и корпуса, али само на основу спровођења експерименталних вежби у оквирима команди и штабова. Резултати тих испитивања и друге околности треба да буду основа нове или значајно другачије обликоване КоВ за 21. век. Велике промене настају у организацији, формацији и начелима употребе и осталих видова оружаних снага САД, који – као и КоВ, пролазе кроз „трећи талас“ промена у припремама за рат у новом, информатичком добу, како наглашавају супружници Тофлер.